

EN FRÅGA OM SMAK

Om stabila och rörliga gruppers
kulturella preferenser

Arbetsrapport 23
1992

Charlotta Kratz
November 1992

ISSN 1101-4679

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Tabellförteckning

Figurförteckning

1	INLEDNING	s. 1
2	PROBLEMET	s. 1
3	METOD, MATERIAL OCH ANALYSTEKNIKER	s. 4
3.1	SOM-undersökningarna och svarsbenägenheten	s. 4
3.2	SOM-91, internt bortfall	s. 6
3.2.1	Vad betyder ett lågt internt bortfall?	s. 7
3.3	Subjektiva eller objektiva mått?	s. 8
3.4	Klassfrågan	s. 10
3.4.1	Social rörlighet	s. 11
3.5	Medievariablerna	s. 12
3.6	Analystekniker	s. 12
4	SOCIAL RÖRLIGHET	s. 14
4.1	Subjektiv klasstillhörighet	s. 14
4.1.1	Sociala banor - och klassers samman- sättning	s. 15
4.2	Män och kvinnor	s. 18
4.3	Förenklingen!	s. 20
4.3.1	Förenklingen i praktiken	s. 22
4.4	Till sist	s. 28
5	EN FRÅGA OM SMAK?	s. 30
5.1	Underhållning och kultur	s. 30
5.2	Skall man ge sig?	s. 34
5.3	Tillbaka till gå	s. 35
6	OCH VART LEDDE DETTA?	s. 38

Litteraturförteckning

Bilaga 1-3

TABELLFÖRTECKNING

- Tabell 1 Svartsandelar totalt och i olika grupper för SOM-undersökningarna 1986-1991 (procent)
- Tabell 2 Subjektiv klasstillhörighet 1986-1991. SOM 1986-1991 (procent)
- Tabell 3 Subjektiv klass hos uppväxtfamilj och egen familj i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 4 Uppväxtfamiljens klass betydelse för den egna klassen i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 5 Subjektiva klassers sammansättning med avseende på uppväxtfamilj i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 6 Uppväxtfamiljens klass betydelse för den egna klassen bland män respektive kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91. (procent)
- Tabell 7 Subjektiva klassers sammansättning med avseende på uppväxtfamilj bland män respektive kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 8 Mobila och stabila grupper totalt samt bland män och kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 9 Mobila och stabila grupper i olika utbildningsgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 10 Mobila och stabila grupper i olika utbildningsgrupper inom fyra åldersgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 11 Mobila och stabila gruppers fördelning över tre utbildningsgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 12 Mobila och stabila grupper i olika yrkesgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 13 Mobila och stabila gruppers fördelning över olika yrkesgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 14 Mobila och stabila grupper i olika sektorer i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

- Tabell 15 Mobila och stabila gruppers fördelning över olika sektorer i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)
- Tabell 16 Konsumtion av underhållnings- respektive kulturprogram i TV i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)
- Tabell 17 Konsumtion av underhållningsprogram i TV i stabila och mobila grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)
- Tabell 18 Konsumtion av kulturprogram i TV i stabila och mobila grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)
- Tabell 19 Konsumtion av underhållning och kultur i stabila och mobila grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (anova/MCA)
- Tabell 20 Konsumtion av underhållning och kultur i stabila och mobila grupper bland ensamstående i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (anova/MCA)
- Tabell 21 Konsumtion av underhållning och kultur i nio grupper med olika uppväxtfamiljer och egna familjer under kontroll för ålder. SOM-91 (anova/MCA)

FIGURFÖRTECKNING

- Figur 1 Nio möjliga kombinationer mellan tre uppväxtklasser och tre egna klasser. SOM-91 (absoluta tal och totalprocent)
- Figur 2 Fyra möjliga kombinationer mellan två uppväxtklasser och två egna klasser. SOM-91 (absoluta tal och totalprocent)

1 INLEDNING

Det här arbetet kommer att röra sig kring tre begrepp: kulturell smak, sociala skikt och social rörlighet. I ett första avsnitt ger jag en introduktion till problemet, därefter följer en diskussion kring material, metod och analystekniker. Arbetet fortsätter så med två empiriska avsnitt, varav ett är förberedande och ett mer reellt. Sist återfinns sammanfattande diskussion.

2 PROBLEMET

Vanor, kulturella praktiker och smaker skiljer sig åt mellan olika samhällsgrupper. Över- och underklass har sina respektive preferenser, arbetare och tjänstemän likaså. En speciell typ av tjänstemannasmak är särskilt rätt, statligt sanktionerad (och sanktionerande): den smak som råder i den svenska lärarkåren.

Den amerikanske sociologen Herbert Gans har beskrivit det kulturella skikt som anser sig ha rätt att döma andras kulturella smak; det är samma medelklass som den franske kultursociologen Pierre Bourdieu i sin tur beskriver som innehavare av mer kulturellt kapital än andra (Bourdieu, 1986; Gans, 1974). Finkultur och populärkultur dyker ofta upp som två poler i debatten, där finkulturen står för det erkända och påbjudna, och populärkulturen för det folkliga och lättviktiga. I dessa termer blir **kultur** ett vitt begrepp, innefattande såväl heminredning, matlagning, mediekonsumtion som språkkunskaper. Bourdieu har beskrivit hur samhällspositionerna är förbundna med smakinriktningar. I sin beskrivning av det franska samhället använder han exempel från franskt samhälls- och kulturliv som är av begränsad relevans i Sverige. Mikael Palme och Donald Broady har gjort liknande studier av svenska förhållanden. Ett exempel är en studie av studerande vid olika högskolor, deras inbördes positio-

ner i ett socialt rum och hur vissa mediapraktiker, kulturella praktiker och smakinriktningar hör ihop (t ex Palme, 1990).

Här kommer jag dels att studera hur sociala positioner rymmer viss typ av smak, dels ställa en fråga om vad som händer när man rör sig uppåt eller nedåt i den samhällsliga hierarkin. Förändras ens smak då? I vilken mån påverkas man av sin nya omgivning, och i vilken mån bär man med sig gamla vanor?

Arbetet fokuserar medieanvändning, som en självklart viktig, integrerad och strukturerande del av vardagslivet (Lull, 1988; Morley och Silverstone, 1990; Silverstone, 1991). Det finns få svenska studier av social mobilitet och medieanvändning, exempel är studier av Mikael Palme samt en studie av Gunilla Jarlbro och Ulf Dahlgvist (Palme, 1990; Jarlbro och Dahlgvist, 1991). Dessa arbeten beskriver mönster i ungdomsgrupper, här kommer intresset att inriktas på vuxna människor, vilket medför att samma kriterier kan användas för egen familj och uppväxtfamilj¹.

"Smak" kommer att reduceras till två variabler (mer om dessa senare), och de sociala positionerna till en. Denna enda sociala variabel skall förutom de hierarkiska nivåerna förmå täcka in dynamik: rörelser inom hierarkin. För samhället står ju inte stilla, människor rör sig såväl upp som ned. Och i rörelserna får smaken ytterligare kraft som kulturellt kitt eller häftplåster.

Det empiriska materialet hämtas från 1991 års SOM (samhälle, opinion, massmedia)-undersökning. Studien genomförs sedan 1986 årligen av statsvetenskapliga institutionen, förvaltningshögskolan och institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet i samarbete. Undersökningen genomförs med hjälp av en postenkät och omfattar omkring 60 frågor, huvuddelen med bundna svarsalternativ. Urvalet (obundet, slumpmässigt) består av 2500 svenska medborgare, bosatta i Sverige, i åldersin-

¹ Både Palme och Jarlbro och Dahlgvist tvingas jämföra föräldrars yrke med ungdomars utbildningsnivå, vilket ju är två olika mått.

tervaller 15-75 år. Fältarbetet för 1991 års studie genomfördes huvudsakligen under senhösten 1991, och studien visar en svarsfrekvens om 67 procent (Kratz, 1992).

Som förberedelse inför de empiriska avsnitten följer nu en diskussion kring analys, metod och material.

SOM-undersökningens postenkät är en mycket fast ram att hålla sig till. För de enskilda frågeställarna finns egentligen inte mycket utrymme för förändringar². Det som beskrivs nedan är på det hela taget mycket traditionell samhällsvetenskap. Den sociala variabel som skall komma att konstrueras baseras på en i sammanhanget självskriven fråga, nämligen vilken samhällsklass man anser sig tillhöra. Varför jag valt just den frågan skall jag redogöra för strax, efter ett par klarlägganden.

3.1 SOM-undersökningarna och svarsbenägenheten

SOM-undersökningarna fungerar som sagt enligt fasta ramar, och mycket litet skiljer de olika årgångarna åt. Inte ens andelen svarande skiljer sig märkbart över åren. 1991 års svarsfrekvens om 67 procent kan jämföras med följande: 68 procent besvarade enkäten 1986, 70 procent 1987, 69 procent 1988, 66 procent 1989 och 1990 (Kratz, 1992). Någon generell minskning av svarsandelarna visar alltså inte SOM-serien trots att det under perioden visat sig svårare och svårare att få in svar i andra, jämförbara, postala undersökningar (jfr t. ex. Severinsson, 1990). Svarsandelar i olika grupper de olika åren framgår i tabellen nedan.

² SOM-formuläret måste ju ses som en helhet, där delarna underordnas. I 1991 års undersökning var Ulf Bjereld, Peter Esaiasson, Sören Holmberg, Rutger Lindahl (samtliga statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet), Lennart Nilsson (Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet), Karl Erik Rosengren (sociologiska institutionen, Lunds universitet), Lennart Weibull (institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet) och Jörgen Westerståhl (statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet) ansvariga för olika delar av formuläret.

Tabell 1 Svarsandelar totalt och i olika grupper för SOM-undersökningarna 1986-1991 (procent)³

	SOM -86	SOM -87	SOM -88	SOM -89	SOM -90	SOM -91
TOTALT	68	70	69	66	66	67
KÖN: män	66	68	65	65	66	64
kvinnor	63	72	70	66	64	63
ÅLDER: 15-19	73	77	76	64	66	65
20-24	61	68	60	66	59	60
25-29	60	62	64	59	62	56
30-39	60	69	65	66	61	59
40-49	64	68	69	67	65	62
50-59	66	66	69	66	67	65
60-75	67	70	67	66	70	70
urval	2500	2500	2500	2500	2500	2500

Tabellen visar att svarsbenägenheten generellt inte skiljer sig mellan män och kvinnor. Däremot varierar svarsandelarna mellan de olika åldersgrupperna. De yngsta och de äldsta svarar i högst utsträckning, under det att åldersgrupperna 20-40 år svarar i lägre grad. Ofta har åldersgruppen 25-29 år svarat i allra lägst grad. Ohlsson, 1986, pekar på två möjliga förklaringar: fenomenet kan å ena sidan förklaras med tidsfaktorn, de som har minst fritid till sitt förfogande svarar mindre ofta än andra. Å andra sidan kan man vänta lägre andel svar bland de äldsta, då dessa kan sakna förmåga att svara i högre grad än yngre individer. Denna oförmåga skulle enligt samma källa ha såväl kunskapsmässiga

³ Svandsandelarna i tabellen är i varierande grad, men i samtliga fall, lägre än de totala svansfrekvenserna. Anledningar är att de individer (1991 79 stycken, eller 3.2 procent av urvalet) som valt att avlägsna identitetsmarkeringarna på sina formulär kan inte ingå i beräkningen av svandsandelar i olika undergrupper, eftersom deras registeruppgifter (DAFA/SPAR:s uppgifter beträffande kön, ålder, civilstånd osv.) inte kan knytas till dem.

(kvaliteten på skolsystemet har höjts under 1900-talet) som fysiska (åderdomssvagheter, tilltagande blindhet osv) orsaker.

Obalansen kan här också marginellt påverkas av att antalet avidentifierade inte är jämnt spridda över åldersgrupperna (jfr not 3).

3.2 SOM-91, internt bortfall

Svarsbenägenheten påverkas förstås också av vilka frågor som ingår i ett formulär. SOM-formuläret är enligt min mening förhållandevis homogent, med tyngdvikten vid tunga samhällsfrågor som inrikes- och utrikespolitik, kärnkraft och energi. Vid sidan av dessa ämnen finns frågor om miljö, massmedier och fritidsintressen. Det visar sig att de som verkligen besvarar formuläret gör så ganska fullständigt, det interna bortfallet är genomgående lågt, under fem procent. Högst bortfall (mellan 10 och 14 procent) visar frågor som behandlar PLO:s och Israels uppträdande i mellanösternkrisen, EG, regeringens hänsynstagande i utrikespolitiska frågor och Sveriges Televisions behandling av de styrande i en rad länder. Jag tror att det relativt höga bortfallet på just dessa frågor förklaras av att svarspersonerna uppfattat dem som svåra. Den fråga som har näst högst bortfall är en (svår) ren kunskapsfråga⁴.

De flesta frågor visar ett bortfall om omkring fem procent, många frågor har lägre bortfall än så. Det är bara tre individer (eller 0.2 procent) som underlåtit att tala om om de är män eller kvinnor, 78 personer (fem procent) vill inte berätta vilket parti de röstade på i riksdagsvalet 1991 vilket borde vara en känslig

⁴ Formulärets fråga 39: "Enligt Din mening, vilken inställning har de olika politiska partierna till ett svenskt medlemskap i EG?" Frågan skulle i oktober 1991 besvaras med hjälp av en femgradig skala: "mycket positiv", "något positiv", "varken positiv eller negativ", "något negativ" eller "mycket negativ".

fråga, och 45 personer (knappa tre procent) vill eller kan inte redogöra för sin inställning i kärnkraftsfrågan.

3.2.1 Vad betyder ett lågt internt bortfall?

Ovan relaterade fakta har setts som bevis för att SOM-undersökningen på ett riktigt sätt mäter uppfattningarna hos den svenska befolkningen (jfr Bennulf, 1991; Björkqvist, 1988, 1989; Kratz, 1991, 1992; Reimer, 1987).

Möjligen kan de låga andelarna internt bortfall tolkas på ytterligare ett, motsatt, sätt: som bevis för att man enbart får in svar från sådana som ser sig förmögna att besvara i stort sett samtliga svåra frågor. Övriga medborgare, sådana som kanske inte känner sig lika hemma i den politiska debatten, lämnar hellre hela formuläret obesvarat än skickar in ett ofullständigt. Detta skulle innebära att man när man tror sig uttala sig om uppfattningar hos det svenska folket snarare uttalar sig om uppfattningarna hos den del av det svenska folket som vågar ha åsikter i politiska frågor⁵.

Förhåller det sig på det här sättet är den springande punkten om vägrarnas åsikter avviker från svararnas. Det vet vi ingenting om. Björkqvist (1989:15) visar hur det politiska intresset inte skiljer sig markant mellan sådana som besvarade SOM-86, -87 eller -88 snabbt, de två första insamlingsveckorna (omkring 12 procent mycket politiskt intresserade) och sådana som var markant mindre villiga, och skickade in sina formulär först efter telefonpåminnelser (omkring 8 procent mycket politiskt intresserade). Totalt sade sig 9, 10 respektive 11 procent vara mycket politiskt intresserade de olika åren.

⁵ Anders Ohlsson (1989:32) gör ett viktigt påpekande: omkring var tionde svensk har stora svårigheter att läsa och förstå en vanlig text. Majoriteten av dessa tio procent ingår med rimlig säkerhet inte bland dem som besvarat formuläret.

Kontentan bör bli att de som besvarar SOM-undersökningens formulär är relativt hemma i den politiska debatten, men att var sjunde ändå hoppar över svåra utrikespolitiska frågor. Totalt sett är de antagligen något mer intresserade av politik än de som inte svarar.

I den mån mönstren stämmer även för SOM-91 kan vi alltså sluta oss till att svarspopulationen inte utgörs av sådana som är extremt ointresserade av politik, men inte heller bara av sådana som är extremt intresserade.

3.3 Subjektiva eller objektiva mått?

Jag sade nyss att jag skall använda en fråga om vilken typ av familj man själv anser sig tillhöra. Varför inte hellre grunda analysen i en objektiv bedömning?

Ett subjektivt mått grundas i svarspersonens egna uppfattning om något: hur ofta han ser på TV, hur mycket han lyssnar på radio, vad han tycker om Ian Wachtmeister. Ett objektiva mått utgörs av en skala, måttstock, som svars- (eller i det fallet snarare undersöknings-) personerna jämförs med och tillmäts ett visst värde utifrån.

SOM-undersökningarna mäter klasstillhörighet såväl subjektivt som objektiva. Det objektiva måttet grundas i personens yrke, som kodas med en tresiffrig kod utarbetad inom statsvetenskapliga institutionens valforskningsprogram (Gilljam m fl, 1991). De två första siffrorna avgörs efter tjänsteområde, och den sista siffran är hierarkisk. Efter ytterligare bearbetning kan två nya variabler skapas, yrkesgrupp och sektor (se bilaga 1). Yrkesgrupperna är sju:

- industriarbetare
- övriga arbetare
- lägre tjänstemän
- tjänstemän i mellanställning
- högre tjänstemän och storföretagare
- småföretagare
- jordbrukare

Och sektorerna är fem:

- jordbruk
- produktion
- cirkulation
- reproduktion
- förvaltning

Det subjektiva klassmättet kallas går i SOM-undersökningen under benämningen subjektiv klasstillhörighet⁶. Svarepersonerna får själva välja mellan fem familjetyper⁷, och avgöra vilken de tillhör. Alternativen är:

- arbetarfamilj
- jordbrukarfamilj
- tjänstemannafamilj
- högre tjänstemannafamilj/akademiker
- egen företagare

I det här fallet, när det är smakfrågor som skall studeras, gäller det att hitta det mått som ligger djupast i individen, det som har mest betydelse för hennes vardag. Rimligen svarar ett subjektivt mått bättre mot denna beskrivning än ett objektiva.

⁶ Här väljer jag att bortse från den sällan använda variabeln **subjektiv yrkesgrupp**.

⁷ Någon kan tycka att arbetet visar prov på begreppsosäkerhet. Av rent språkliga skäl kommer jag fortsättningsvis att tala om "typer av familjer" (kanske till och med "familjer") och "klasser" parallellt. Sätt alltså likhetstecken mellan dessa begrepp!

I de fall där man själv utgör den enhet utefter vilken familjen kategoriseras är förhållandet oproblematiskt, men i de fall där det egna yrket och den egna familjetillhörigheten inte stämmer överens blir det problem. Många kvinnor tittar nog snarare på sin mans yrke än sitt eget när de avgör vilken typ av familj de tillhör. Erikson och Widerberg (1988) argumenterar för denna ståndpunkt, och säger att en arbets- och ansvarsfördelning

/.../ där kvinnorna har huvudansvaret för det reproduktiva arbetet och männen för det produktiva, är sannolikt det som gör att mannens yrkesposition får större inverkan på förhållandena inom familjen än kvinnans.

(Erikson och Widerberg, 1988:324)

Jag kommer alltså att använda mig av den subjektiva klasstillhörigheten, och låta den stå för varje individs miljö - oavsett vad den angivna klasstillhörigheten grundar sig på. I SOM-undersökningen är också den subjektiva klasstillhörigheten det enda familjebaserade måttet. Alla övriga rör svarspersonens egna egenskaper. Det betyder att måttet omfattar miljön snarare än kvaliteten hos ett yrke, till exempel, och därmed borde vi fånga det som verkligen bestämmer en individs TV-konsumtion: den minsta gemensamma smaknämaren hos den för tillfället samlade familjen.

3.4 Klassfrågan

Frågan om subjektiv klasstillhörighet har funnits med i SOM-undersökningen sedan starten 1986, och fördelningarna de olika åren ser ut så här:

Tabell 2 Subjektiv klasstillhörighet 1986-1991. SOM 1986-1991
(procent)

	SOM- 1986	SOM- 1987	SOM- 1988	SOM- 1989	SOM- 1990	SOM- 1991
arbetare	52	46	48	45	46	45
jordbrukare	4	4	5	5	4	5
tjänstemän	25	29	27	29	29	26
högre tjänstemän/akademiker	10	11	11	11	10	12
egna företagare	9	10	8	10	11	12
totalt	100	100	100	100	100	100
antal svars personer	1569	1560	1567	1505	1440	1456

Det är inga stora förändringar som skett sedan 1986. Möjligen har andelen arbetare minskat, men det finns inga klara tendenser till att någon annan grupp skulle ökat. Det svenska samhället framstår som ganska stabilt.

3.4.1 Social rörlighet

I SOM 1990 vidgades perspektivet, och för första gången ställdes frågan om subjektiv klasstillhörighet även beträffande svars personernas uppväxtfamiljer (se bilaga 2). Detta ger möjlighet att studera människors sociala banor, eftersom vi får två mätpunkter per individ. Frågan om uppväxtfamilj är retrospektiv, tillbakablickande. Svars personerna förutsätts minnas hur något var tidigare. Naturligtvis finns det andra alternativ för att mäta social rörlighet, att fråga efter föräldrarnas yrken, till exempel, för att sedan jämföra dessa med svars personernas egna yrken eller utbildningsnivåer (jfr t ex Erikson och Widerberg, 1988; Flodin, 1986; Jarlbro, 1988; Jarlbro och Dahlquist, 1991). Vill man genomgående hålla sig till subjektiva mått är det här dock den enda möjligheten. Det ger direkt jämförbarhet mellan egen familj och uppväxtfamilj, eftersom de mäts längs samma skala.

3.5 Medievariablerna

Som indikatorer på mediesmak kommer jag att använda två variabler, tittande på underhållnings- respektive kulturprogram i TV. Svarspersonerna har med hjälp av en fyrgradig skala fått ta ställning till hur mycket de ser av totalt sex innehållstyper. De två kategorierna har valts för att de bäst motsvarar den traditionella tudelningen fin- och populärkultur, och därmed en tjänstemanna- och en arbetarsmak⁸. Frågan finns placerad mot slutet av formuläret, i det avsnitt av formuläret som rubricerats "fritidsintressen" (se bilaga 2).

3.6 Analystekniker

Många statistiska tekniker för sambandsanalys (det vanliga Pearson's R till exempel) kräver att såväl oberoende som beroende variabel befinner sig på intervallskalenivå. Det innebär att avstånden mellan skalstegen är lika stora, och att storleken är känd. Eftersom mina variabler befinner sig på mindre avancerade nivåer (den sociala variabeln, med fyra omsesidigt uteslutande men inte rangordnade värden, är en nominalskala, medievariablerna ordinalskalor, med värden som kan ordnas i följd som "mer" eller "mindre", som möjligen kan tänjas till att användas som intervallskalor⁹) begränsas möjligheterna. Huvudsakligen kommer jag att använda korstabeller, i första hand i kombination med medelvärden. I ett par avslutande analyser använder jag mig av anova/MCA. MCA-analysen tar fasta på medelvärden, och anger helt enkelt undergruppers avvikelser från det totala medelvärdet (grand mean). Därutöver ger analysen ett sammanfattande mått på

⁸ Den till synes grova indelningen är avsedd att **indikera** en betydelsefull skillnad i smak mellan två grova grupper (jfr Rosengren, 1991:36ff för en livfull beskrivning av skillnader mellan medelklassens och arbetarklassens smak och vanor).

⁹ Medievariablernas fyra skalsteg är "allt/i stort sett allt", "ganska mycket", "inte särskilt mycket" respektive "ingenting/nästan ingenting alls".

styrkan hos sambandet, eta. Eta baseras på de olika undergruppernas medelvärden. MCA är icke-lineärt (söker inte lineära samband), och visar, i förekommande fall, kurvlinearitet, vilket naturligtvis är en stor fördel (jfr Flodin, 1986:88ff). Jag kommer att använda MCA utan kontrollvariabler, men vid ett tillfälle gör jag en analys i undergrupper efter en tredje variabel. En MCA-uppställning diskuteras mer utförligt i samband med de första analyserna.

I arbetets nästa avsnitt, kapitel fyra, skall jag beskriva den oberoende variabeln, social rörlighet, och diskutera dess validitet. Därefter, i kapitel fem, prövas den oberoende variabeln mot de två medievariablerna.

4 SOCIAL RÖRLIGHET

Detta avsnitt skall beskriva den centrala oberoende variabeln ur en rad aspekter. Syftet är att göra dess olika egenskaper så tydliga som möjligt.

Begreppet social rörlighet tar fasta på två punkter i en individs liv, uppväxten och det egna, vuxna livet. För att så många som möjligt skall ha haft en rimlig chans att hinna skapa egna vuxna identiteter har jag satt en åldersgräns, och det vid 30 år. Analysen baseras genomgående på individer födda 1961 eller tidigare.

4.1 Subjektiv klasstillhörighet

Tidigare kunde vi se hur fördelningarna över de olika familjetyperna sett ut sedan 1986. Det här avsnittet presenterar såväl svarspersonernas egna familjer som deras uppväxtfamiljer. I tabell tre framgår det hur hälften av alla svenskar över 29 år anser sig uppvuxna i arbetarhem, samtidigt som endast var tjugonde anser sig uppvuxen i akademikerhem. 40 procent anser sig själva leva i arbetarhem, och 13 procent i akademikerhem. För gruppen "tjänstemän" (som alltså måste bestå av tjänstemän som anser sig sakna akademisk utbildning) är siffrorna 13 respektive 28 procent. Knappt var åttonde är alltså uppvuxen i ett tjänstemannahem, samtidigt som närmare var tredje anser sig bo i ett. Om vi generellt ser skillnaden mellan egen familj och uppväxtfamilj som ett tecken på samhällets utveckling (utan att ta för mycket hänsyn till att siffrorna baseras på uppgifter från individer i olika åldrar) blir "tjänstemannaiseringen" tydlig. Andelarna arbetare och jordbrukare minskar, medan andelarna av båda typerna av tjänstemän ökar.

Tabell 3 Subjektiv klass hos uppväxtfamilj och egen familj i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	uppväxt- familj	egen familj	differens
arbetare	52	40	-12
jordbrukare	19	6	-13
tjänsteman	13	28	+15
högre tjänsteman/akademiker	5	13	+ 8
egen företagare	10	12	+ 2
totalt	100	100	

antal svarspersoner 1079

4.1.1 Sociala banor - och klassers sammansättning

Följande korta avsnitt beskriver på två olika sätt vilket förhållande svarspersonernas uppväxtfamilj och egna familj står i till varandra. För det första skall vi se vilka vägar individer med samma uppväxtmiljö tar, för det andra skall vi se varifrån individer som lever i samma familjetyp kommer. I det första fallet används uppväxtfamilj som oberoende variabel, i det andra fallet används uppväxtfamilj som beroende variabel.

Den första iakttagelsen man gör är att det i nästan samtliga fall är så att en största grupp stannar inom den familjetyp man är uppvuxen i (tabell fyra). För två av familjetyperna stannar mer än hälften inom samma miljö: arbetarna och akademikerna.

Siffrorna längs diagonalen i tabellen uttrycker familjetypens stabilitet, en stabilitet som förstås blir en funktion av samhällsomvandlingen. I de fall där familjetyperna expanderar finns det större möjlighet att stanna än när familjetyperna minskar. Enligt detta tolkningsmönster kan bara vart femte bondbarn själv bli bonde! Resten tvingas över till andra sysselsättningar - en dryg tredjedel blir arbetare, till exempel.

Det är också tydligt hur de egna företagarna är en löst sammanhållen klass, de som vuxit upp i den miljön lever själva i såväl arbetarhem som tjänstemannahem.

Tabell 4 Uppväxtfamiljens klass betydelse för den egna klassen i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	UPPVÄXTFAMILJ				
	arbetare	jordbrukare	tjänstemän	högre tjänstemän/akad.	egna företagare
EGEN FAMILJ					
arbetare	58	35	10	4	20
jordbrukare	2	22	1	2	3
tjänsteman	27	23	48	18	24
högre tjänsteman/ akademiker	7	9	27	57	18
egen företagare	7	10	14	18	36
totalt	100	100	100	100	100
antal svars- personer	561	209	143	54	112

I tabell fem ser vi hur de olika familjetyperna är sammansatta med avseende på individernas ursprungsfamiljer. Återigen visar diagonalen i tabellen familjetypernas stabilitet, fast här i en mer offentlig betydelse. I denna aspekt visar sig jordbrukare och arbetare vara de mest stabila familjetyperna. Hela 77 procent av dem som lever i jordbrukarfamiljer är också uppvuxna i jordbrukarfamiljer, 74 procent av dem som lever i arbetarfamiljer anser sig uppvuxna i arbetarfamiljer.

Det här är ett uppenbart tecken på att jordbrukarna är en grupp på tillbakagång - ingen nyrekrytering behövs. Tjänstemannagrupperna rekryteras desto mer utifrån. Bland de högre tjänstemän/akademikerna är spridningen i det närmaste total - klassen består till lika stora delar av sådana som vuxit upp som arbetare, tjänstemän och högre tjänstemän/akademiker. Det gör klassen

mycket heterogen. Även de egna företagarna har mycket olika ursprung, men var tredje kommer ur egna företagarehem. Gruppen "tjänstemän" utgörs till hälften av arbetarbarn, vilket torde vara ett resultat av en samhällelig förändring, med färre arbetaryrken, och ett ökat antal lägre tjänstemannayrken.

En kanske våghalsig men ändå fullt möjlig tolkning är av nedanstående "egna" familjer som arbetsplatser. I den mån människor företrädesvis arbetar tillsammans med människor av sin egen familjetyp (och det gör väl de flesta, åtminstone den omedelbara närheten på jobbet är relativt homogen) kan familjernas sammansättning nedan motsvara arbetsplatsers sammansättning. Det innebär, för att ta ett exempel, att de som arbetar i en akademikermiljö har mer olika bakgrunder (de kommer från samtliga fem familjetyper) än de som arbetar i en arbetarmiljö (de har tämligen lika bakgrund, tre fjärdedelar kommer från arbetarehem).

Tabell 5 Subjektiva klassers sammansättning med avseende på uppväxtfamilj i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	EGEN FAMILJ				egna före- tagare
	arbetare	jord- brukare	tjänste- män	högre tjänste- män/akad.	
UPPVÄXTFAMILJ					
arbetare	74	15	50	26	30
jordbrukare	17	77	16	12	17
tjänsteman	3	2	23	26	15
högre tjänsteman/ akademiker	0	2	3	21	8
egen företagare	5	5	9	14	30
totalt	100	100	100	100	100
antal svarspersoner	437	61	305	145	131

4.2 Män och kvinnor

Följande avsnitt studerar skillnader mellan mäns och kvinnors familjetillhörighet som de framträder i SOM-undersökningen 1991. Allmänt kan man förvänta sig att kvinnor skall ligga något högre än män med samma uppväxtmiljö, om det fortfarande är så att kvinnor gifter sig in i högre klasser i större utsträckning än män.

Män och kvinnor visar mycket likartade mönster inom så gott som samtliga familjetyper (tabell sex). Män ur arbetar- och framförallt egna företagarfamiljer visar dock högre stabilitet än kvinnorna, som visar ett mer heterogent mönster. Var fjärde kvinna uppvuxen i egen-företagar-hem kommer att leva i ett akademikerhem, mot var tionde man. Tendensen finns även hos män uppvuxna i jordbrukar- och tjänstemannahem. Kvinnor uppvuxna i tjänstemannahem kommer också de att leva i akademikerhem i högre utsträckning än män med samma bakgrund.

Tabell 6 Uppväxtfamiljens klass betydelse för den egna klassen bland män respektive kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91. (procent)

	UPPVÄXTFAMILJ									
	arbetare		jordbrukare		tjänstemän		högre tjänstemän/akad.		egna företagare	
	män	kv	män	kv	män	kv	män	kv	män	kv
EGEN FAMILJ										
arbetare	61	54	30	41	12	9	4	3	19	21
jordbrukare	0	4	24	20	0	1	4	0	2	4
tjänsteman	26	28	24	22	51	46	14	22	24	24
högre tjänsteman/ akademiker	7	7	9	8	23	30	54	59	10	26
egen företagare	6	8	13	8	14	14	23	16	46	24
totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svars- personer	314	247	110	99	73	70	22	32	59	53

Om vi ser till familjetypernas sammansättning fördelat på kvinnor och män framträder ett liknande mönster som ovan (tabell sju). Arbetare och tjänstemän visar lika sammansättning bland män och kvinnor - något som inte är fallet bland jordbrukare, egna företagare eller akademiker.

Av de män som lever i jordbrukarfamiljer är 93 procent själva uppvuxna i jordbrukarfamiljer. Motsvarande siffra för kvinnor är 62 procent. Finns bättre bevis för att det fortfarande är söner som tar över de få gårdarna? Gruppen högre tjänstemän/akademiker är den mest heterogena vad gäller såväl kvinnor som män. Av de högre tjänstemännen/akademikerna är var tredje man av arbetarursprung, men bara var femte kvinna. Det är också vanligare bland män än bland kvinnor att ha klättrat över den egna ursprungsklassen. Manliga egna företagare har ofta ursprung i den egna klassen, kvinnorna kommer oftare ur arbetarhem.

Tabell 7 Subjektiva klassers sammansättning med avseende på uppväxtfamilj bland män respektive kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	EGEN FAMILJ									
	arbetare		jordbrukare		tjänstemän		högre tjänstemän/akad.		egna företagare	
	män	kv	män	kv	män	kv	män	kv	män	kv
UPPVÄXTFAMILJ										
arbetare	78	69	0	28	51	48	32	22	26	34
jordbrukare	14	21	93	62	16	15	15	10	18	14
tjänsteman	4	3	0	3	23	22	26	27	13	18
högre tjänsteman/ akademiker	0	0	3	0	2	5	18	24	7	9
egen företagare	4	6	3	6	9	9	9	18	36	24
totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svars- personer	245	192	29	32	162	143	66	79	76	55

De här skisserade mönstren är en smula svåröverskådliga, och de är närmast omöjliga att använda i förklarings syfte. I nästa avsnitt skall jag förenkla dem, genom att samla så mycket information som möjligt i en och samma variabel.

4.3 Förenklingen!

Tre av de fem familjetyperna kan lätt ses som hierarkiska nivåer, två faller utanför en sådan konstruktion. Genom att helt enkelt exkludera kategorierna "jordbrukare" och "egna företagare" skapas då en tregradig hierarkisk skala. Ställs uppväxtfamilj och egen familj mot varandra resulterar det i följande matris, med fält numrerade mellan (1) och (9):

		UPPVÄXTFAMILJ		
		arbetare	lägre tjänstemän	högre tjänsteman/ akademiker
EGEN FAMILJ		(1)	(2)	(3)
arbetare		<u>324</u> 48	<u>15</u> 2	<u>2</u> -
		(4)	(5)	(6)
lägre tjänstemän		<u>151</u> 22	<u>69</u> 10	<u>10</u> 2
		(7)	(8)	(9)
högre tjänsteman/ akademiker		<u>38</u> 6	<u>38</u> 6	<u>38</u> 5
antal svars personer		678		

Figur 1 Nio möjliga kombinationer mellan tre uppväxtklasser och tre egna klasser. SOM-91 (absoluta tal och totalprocent)

Figuren visar, för det första, hur den största andelen utgörs av en stabil arbetarklass. Här, i position (1) finner vi 324 indivi-

der, eller 48 procent av samtliga¹⁰. Den närmast största enskilda gruppen (151 individer, position 4) utgörs av sådana som lämnat arbetarklassen för att bli lägre tjänstemän, individerna i position 7 (38 till antalet) har lämnat arbetarklassen för att bli högre tjänstemän/akademiker. Positionerna 2 och 3 utgörs av sådana (sammanlagt 17 stycken) som flyttat sig nedåt i hierarkin, från någon av tjänstemannaklasserna till arbetarklassen. Individerna i position 5 (69 stycken) respektive 9 (31 stycken) är stabila, lägre respektive högre tjänstemän. De 10 individerna i position 6 har rört sig från en högre till en lägre tjänstemannafamilj, och de 38 i position 8 har gjort motsatt förflyttning från en lägre till en högre tjänstemannafamilj.

Om det här materialet skall vara hanterbart måste det på något sätt reduceras, och det utan att man för den skull gör detuddlöst. Någon typ av rationalisering tvingas fram på grund av det låga antalet svarspersoner i många grupper, samtidigt som det inte vore lyckligt att tappa ytterligare svarspersoner. Någon typ av sammanslagning av de befintliga grupperna är det realistiska alternativet, och jag vill argumentera för att det bästa alternativet är en ytterligare sammanslagning av värdena "tjänstemannafamilj" och "högre tjänstemannafamilj/akademiker". En sådan sammanslagning gör (som alla förenklingar) våld på verkligheten, men den behåller den viktigaste distinktionen: den mellan arbetare och tjänstemän. Resultatet blir två dikotomier: en uppväxtvariabel med värdena arbetare och tjänsteman, och en variabel för den egna familjen med värdena arbetare och tjänsteman. Antalet svarspersoner sjunker i och för sig, men i gengäld har man full kontroll över dem som återstår. En korstabell mellan de båda nya variablerna ger följande uppställning:

¹⁰ Obs! att detta är alltså inte någon beskrivning av ett verkligt samhälle, utan ett där egna företagare och jordbrukare saknas.

UPPVÄXTFAMILJ

arbetare tjänstemän

	(1)	(2)
arbetare	<u>324</u> 48	<u>17</u> 2

EGEN FAMILJ

	(3)	(4)
tjänstemän	<u>189</u> 28	<u>148</u> 22

antal svarspersoner 678

Figur 2 Fyra möjliga kombinationer mellan två uppväxtklasser och två egna klasser. SOM-91 (absoluta tal och totalprocent)

Positionerna (1) och (4) är **stabila**, där sammanfaller uppväxtfamilj och egen familj. Grupperna som intar positionerna (2) och (3) är däremot **rörliga**. I det ena fallet är den egna klassen lägre än föräldrarnas, i det andra fallet är den högre. På engelska benämns grupperna upwards mobile respektive downwards mobile (t ex Parkin, 1971), på svenska kommer jag att kalla dem rörliga uppåt och rörliga nedåt. Vi kommer alltså att tala om de fyra grupperna

1. stabil arbetarfamilj
2. rörliga nedåt
3. rörliga uppåt
4. stabil tjänstemannafamilj

4.3.1 Förenklingen i praktiken

I den här fördelningen, med alla jordbrukare och egna företagare uteslutna, är totalsiffrorna utan intresse. De motsvarar ju bara fördelningen i en godtycklig grupp, i en ren konstruktion. Skillnaderna mellan olika undergrupper, män och kvinnor till exempel, är däremot intressanta. De beskriver verkligheten ur ett lite oväntat perspektiv. I tabell åtta framgår att andelen "stabil tjänstemannafamilj" är större bland kvinnor än bland män och att andelen "stabil arbetarfamilj" är större bland män. Vid

första anblicken verkar det här kanske konstigt, men förklaringen måste vara att män i högre utsträckning än kvinnor känner sig som egna företagare, en av de uteslutna kategorierna, vilket ger upphov till förskjutningar. Värt att särskilt notera är också den mycket lilla andel som varit rörliga nedåt. Gruppen kommer att visa sig för liten för en tillförlitlig analys. De andra tre grupperna, däremot, är av rimlig storlek.

Tabell 8 Rörliga och stabila grupper totalt samt bland män och kvinnor i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	totalt	män	kvinnor
stabil arbetarfamilj	48	51	44
rörlig nedåt	2	3	2
rörlig uppåt	28	28	28
stabil tjänstemannafamilj	22	18	26
totalt	100	100	100
antal svars personer	678	373	305

Följande tre tabeller beskriver relationen mellan den nykonstruerade rörlighetsvariabeln och den objektiva utbildningsvariabeln trikotomiserad¹¹.

¹¹ Trikotomiseringen har gått till enligt följande (jfr bilaga 2): individer med folkskola, enhetskola eller grundskola har låg utbildning. Utbildning i medelgruppen: yrkesskola, två-, tre eller fyraårigt gymnasium, fackskola, flickskola/realexamen eller folkhögskola. Som högutbildade definieras de med studentexamen eller högskola/universitetsutbildning. En huvudpoäng med indelningen är att låta kategorin "högutbildade" bestå enbart av högskoleutbildade, respektive sådana med äldre studentexamen. Ett annat men sämre alternativ är att även ta med dem med tre- eller fyraårigt gymnasium (jfr Gilljam, 1990). I det senare fallet blir kategorin uddlös, och alltför vittomfattande.

För det första: inte oväntat är andelen lågutbildade högst i den stabila arbetarfamiljen, och andelen högutbildade högst i den stabila tjänstemannafamiljen (tabell nio). Att andelen rörliga uppåt är högst bland de högutbildade överraskar kanske inte heller. Akademisk bildning är uppenbarligen ett villkor för tjänstemannakretsens samhälleliga avancemang!

Tabell 9 Rörliga och stabila grupper i olika utbildningsgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	låg	medel	hög
stabil arbetarfamilj	76	36	9
rörlig nedåt	3	4	1
rörlig uppåt	18	33	40
stabil tjänstemannafamilj	3	28	50
totalt	100	100	100
antal svarspersoner	305	193	169

För det andra: vid en kontroll för ålder visar det sig att det framförallt är de unga som tvingas till hög utbildning för att kunna röra sig uppåt (tabell tio). Bland de äldsta tillhör faktiskt var femte lågutbildad de uppåtrörliga. Motsvarande siffra för åldersgruppen 30-39 år är 8 procent. Av de lågutbildade under 50 år är dryga 80 procent kvar i den stabila arbetarklassen. Den siffran är lägre i de två äldsta åldersgrupperna. Materialet tyder alltså på att det var enklare att byta klass förr, eller att det åtminstone inte krävdes formell utbildning för att utöva tjänstemannayrken. Studier av den svenska journalistkåren, till exempel, visar hur var femte äldre journalist inte har utbildning utöver grundskola. Motsvarande andel bland de yngre journalisterna är en procent (Weibull, 1991:44).

Tabell 10 Rörliga och stabila grupper i olika utbildningsgrupper inom fyra åldersgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	30-39			40-49			50-59			60-75		
	låg	med	hög	låg	med	hög	låg	med	hög	låg	med	hög
stabil arbetar-												
familj	82	60	8	83	29	10	68	35	10	73	14	5
rörlig nedåt	6	3	3	0	5	0	3	3	0	2	2	0
rörlig uppåt	8	12	45	16	40	47	23	32	33	22	51	16
stabil tjänste-												
mannafamilj	4	24	43	1	26	43	6	29	57	2	33	79
totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svars-												
personer	51	58	60	69	58	60	62	34	30	123	43	19

För det tredje: när vi vänder på resonemanget och ser på utbildningsnivån inom de fyra sociala grupperna ser vi att de stabila arbetarna i huvudsak är lågutbildade, och att de stabila tjänstemännen i huvudsak är högutbildade (tabell elva).

Tabell 11 Rörliga och stabila gruppers fördelning över tre utbildningsgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	stabil arb.	rörlig nedåt	rörlig uppåt	stabil tjänstem.
låg utbildning	58	29	28	10
medelutbildning	36	51	33	39
hög utbildning	6	20	39	51
antal svars-				
personer	473	35	199	222

När vi så studerar förhållandet mellan den nya sociala variabeln och de tidigare beskrivna objektiva, yrkesbaserade klassmått ser vi att industriarbetarna inte oväntat till 92 procent utgörs

av stabil arbetarklass (tabell tolv). Den kanske inte lika manligt dominerade kategorin "övriga arbetare" utgörs också till största delen av stabil arbetarklass. Tabellen ger i övrigt exempel på hur de objektiva och de subjektiva måtten kommer till olika resultat. Man kan uppenbarligen känna sig som stabil arbetarklass, trots att man har ett arbete som högre tjänsteman. Ovanligare är att s a s arbeta under sin klass, att känna sig som tjänstemannaklass och arbeta i arbetaryrken.

Tabell 12 Rörliga och stabila grupper i olika yrkesgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	ind. arb.	övr. arb.	lägre tj-m.	mellan tj-m.	högre tj-m.
stabil arbetarfamilj	92	79	33	20	9
rörlig nedåt	4	4	4	1	1
rörlig uppåt	3	13	40	43	46
stabil tjänstemannafamilj	0	4	24	36	44
totalt	100	100	100	100	100
antal svarspersoner	120	154	86	155	127

I tabell 13 är perspektivet ånyo vänt. Här ser vi hur de fyra grupperna är sammansatta med avseende på yrkesgrupper. Värt att notera här är kanske att industriarbetarna inte utgör en majoritet av den stabila arbetarklassen.

Tabell 13 Rörliga och stabila gruppers fördelning över olika yrkesgrupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	stabil arb.	rörlig nedåt	rörlig uppåt	stabil tjänstem.
industriarbetare	35	27	2	1
övriga arbetare	43	33	12	9
lägre tjänstemän	9	21	18	15
tjänstemän i mellanställning	10	15	36	39
högre tjänstemän/storföretagare	3	3	32	36
totalt	100	100	100	100
antal svarspersoner	429	33	192	187

Tabellerna 14 och 15 beskriver på motsvarande sätt förhållandet mellan den nykonstruerade variabeln och den yrkesuppgiftsbaserade sektorsindelningen. Vi ser här att förvaltningssektorn utmärker sig genom att nästan till hälften bestå av individer som rört sig uppåt (tabell 14). Förvaltningssektorn framstår som relativt ung, och därmed obruten mark för den uppåtsträvande.

Tabell 14 Rörliga och stabila grupper i olika sektorer i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	pro- duktion	cirku- lation	reproduk- tion	förvalt- ning
stabil arbetarfamilj	63	64	33	18
rörlig nedåt	2	4	4	0
rörlig uppåt	22	20	32	45
stabil tjänstemannafamilj	12	11	31	37
totalt	100	100	100	100
antal svarspersoner	202	152	161	132

I tabell 15 ser vi hur både den stabila tjänstemannagruppen och de uppåtrörliga företrädesvis återfinns i reproduktions- och

förvaltningssektorerna. Den stabila arbetarklassen återfinns företrädesvis i produktionssektorn. Inget av detta är oväntat.

Tabell 15 Rörliga och stabila gruppers fördelning över olika sektorer i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent)

	stabil arb.	rörlig nedåt	rörlig uppåt	stabil tjänstem.
produktion	40	27	24	19
cirkulation	32	30	17	14
reproduktion	20	33	28	36
förvaltning	8	9	31	31
totalt	100	100	100	100
antal svarspersoner	428	33	195	188

4.4 Till sist

Avsnittet har syftat till att belysa den oberoende variabel som jag konstruerat. I bästa fall har det framgått att den mäter något annat och betydelsefullt i förhållande till traditionella förklaringsvariabler. De olika kontrollerna har dels egenvärde, dels visar de hur den nya variabeln samverkar med traditionella.

I nästa avsnitt skall jag testa den nykonstruerade sociala variabeln mot ett par mediavariabler.

I hela den följande analysen kommer de fyra grupperna att utgöra grund. Antagandet är att de två grupper som befinner sig längst från varandra (1 och 4) kommer att beskriva mest olikartade (och helst motsatta) mönster. Däremellan bör grupperna 2 och 3, de rörliga grupperna, placera sig. Frågan blir då hur? Kommer uppväxtfamiljens vanor att hänga kvar, eller kommer man att tillägna sig den nya klassens vanor? Kan nya vanor rentav vara ett sätt att snabbare närma sig den nya klassen? Min allmänna

grundhypotes är att det senare, att medievanor (liksom andra kulturella vanor) kan fungera som språngbräddor/biljetter för den socialt aspirerande. Som ett första steg på vägen vill jag i detta arbete kontrollera hur människor som redan har gjort en social förflyttning beter sig. Har de som rört sig nedåt kvar tjänstemannagruppens vanor, eller har de anammat arbetarvanorna, och omvänt: har de som rört sig uppåt kvar arbetarvanorna, eller har de anammat tjänstemannavanorna?

Tidigare forskning (t ex Palme, 1990) visar hur viss smak är förbunden med vissa egenskaper, och en viss historia.¹² Mitt enkla test har följande komponenter:

1. social variabel, med fyra värden

- stabil arbetarfamilj
- rörliga nedåt
- rörliga uppåt
- stabil tjänstemannafamilj

2. två mediavariabler, med vardera fyra värden

- TV-tittande underhållning/kultur allt/i stort sett allt (värde 4)
- TV-tittande underhållning/kultur ganska mycket (värde 3)
- TV-tittande underhållning/kultur inte särskilt mycket (värde 2)
- TV-tittande underhållning/kultur ingenting/nästan ingenting (värde 1)

3. kontrollvariabler: kön, ålder, utbildning¹³

5.1 Underhållning och kultur

Samtliga svarspersoners fördelning sig över de två mediavariablerna framgår i tabell 16. Att underhållning är en avgjort mer populär kategori än kultur är det mest slående. 63 procent säger sig se minst ganska mycket av underhållningsprogrammen, motsvarande siffra för kulturprogrammen är 30 procent. Var femte person

¹² Ett av Palmes konkreta exempel är kombinationen "far civilingenjör, Svenska Dagbladet, skoltröjor, syntmusik", en annan "far tjänsteman på mellannivå, motionsgymnastik, lokala nyhetssidor+" (Palme, 1990: 288-9, se även bilaga 3).

¹³ Samma trikotomisering som tidigare.

ser nästan ingenting eller ingenting av kulturprogrammen, var tjugonde ser lika lite av underhållningsprogrammen.

Tabell 16 Konsumtion av underhållnings- respektive kulturprogram i TV i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)

konsumtion	underhållning	kultur
allt/i stort sett allt	8	3
ganska mycket	55	27
inte särskilt mycket	34	51
ingenting/ nästan inget alls	4	19
medelvärde	2.66	2.12
standardavvikelse	.68	.72
antal svars personer	1132	1111

Följande två tabeller ställer medievariablerna mot den sociala variabeln. Det är nu vi skall se om de fyra sociala gruppernas mediasmak skiljer sig åt. Frågan är också om det finns det mönster i smaken. Vi börjar med underhållningsprogrammen.

Som väntat har den stabila arbetarfamiljen en högre konsumtion än genomsnittet i tabell 16 (tabell 17). Tre fjärdedelar av gruppen ser åtminstone ganska mycket av TV:s underhållningsprogram. Den andra extremgruppen beter sig också den i enlighet med förväntningarna, den stabila tjänstemannafamiljen ser klart mindre än genomsnittet på TV:s underhållningsprogram. De två rörliga grupperna placerar sig närmare medelvärdet.

Tabell 17 Konsumtion av underhållningsprogram i TV i stabila och rörliga grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)

	stabil arbetarfam.	rörlig nedåt	rörlig uppåt	stabil tjänstemannafam.
allt/i stort sett allt ganska mycket	11 63	12 44	5 56	2 37
inte särskilt mycket ingenting/ nästan inget alls	25 0	44 0	35 5	48 13
medelvärde	2.86	2.69	2.60	2.28
standardavvikelse	.60	.70	.66	.71
antal svarspersoner	320	16	187	147

Kulturprogrammen har allmänt en mindre publik än underhållningsprogrammen, det framgick i tabell 16. När vi studerar de fyra undergrupperna ser vi att det är den stabila arbetarfamiljen som ser kulturprogram i allra minst utsträckning (tabell 18). I enlighet med tidigare mönster beter sig den stabila tjänstemannafamiljen på rakt motsatt vis, och ser mer på kulturprogram än andra. De två rörliga grupperna placerar sig mitt emellan de två stabila grupperna, men i det här fallet lutar de åt arbetarfamiljhållet.

Tabell 18 Konsumtion av kulturprogram i TV i stabila och rörliga grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (procent och medelvärden)

	stabil arbetarfam.	rörlig nedåt	rörlig uppåt	stabil tjänstemannafam.
allt/i stort sett allt ganska mycket	3 20	0 27	1 25	1 41
inte särskilt mycket ingenting/ nästan inget alls	53 24	53 20	58 16	46 12
medelvärde	2.02	2.07	2.12	2.30
standardavvikelse	.75	.70	.66	.69
antal svarspersoner	312	15	186	146

Om man närmar sig samma fenomen med en annan analysteknik når man samma resultat (tabell 19). I MCA-analysen visas de medelvärden som redovisats i tabell 17 och 18, men nu som avvikelser från det totala medelvärdet för respektive medievariabel. Den stabila arbetarfamiljens värden, .20 för underhållning, respektive -.09 för kultur, säger att gruppens medelvärde för underhållning är .20 större än det stora medelvärdet (grand mean), dvs i verkligheten 2.85 (jfr tabell 17), och -.09 mindre än det stora medelvärdet för kultur, dvs i verkligheten 2.01 (jfr tabell 18). Samtliga siffror kan härledas på motsvarande sätt. Måttet η^2 visar styrkan i sambandet. I tabellen framgår hur de två stabila familjetyperna lägger sig längs från varandra, med de två rörliga mitt emellan vad beträffar underhållningsprogrammen, och mitt emellan med dragning i arbetarfamiljerna vad beträffar kulturprogrammen. Sambanden är i båda fallen signifikanta, och för underhållningsprogrammets del är sambandet ganska starkt. Sambandet för kultur (.15, får räknas som svagt) (jfr Flodin, 1986:90; Jarlbro, 1988:52).

Tabell 19 Konsumtion av underhållning och kultur i stabila och rörliga grupper i åldersgruppen 30 år eller mer. SOM-91 (anova/MCA)

	n	underhållning	kultur
GRAND MEAN		2.65	2.11
stabil arbetarfamilj	312	.20	- .09
rörlig nedåt	15	- .05	- .04
rörlig uppåt	186	- .04	.01
stabil tjänstemannafamilj	146	- .37	.19
ETA		.33*	.15*

* sign. på 99 procents nivå

Det får anses fastlagt att de två stabila grupperna lägger sig på störst avstånd från varandra, och att mellangrupperna inte ger motsvarande tydliga mönster. Som tidigare är det dock svårt att analysera den lilla grupp som rört sig nedåt, de är ju mycket få.

Driven av nyfikenhet (om inte annat) vill man ju trots allt få ytterligare kunskap om de fyra grupperna. Jag har därför genomfört MCA-analyser för undergrupper av olika åldrar och för män respektive kvinnor i de fyra sociala grupperna. Detta var fruktlöst. Ingen av undergrupperna avviker från det mönster vi hittills sett, och sambanden blir i vissa fall inte ens signifikanta. Jag skall inte redovisa några av siffrorna här.

5.2 Skall man ge sig?

Efter att ha kontrollerat undergrupper utan att hitta något slog mig följande: hela analysen är grundad i ett familjemått, ett kollektivt mått. Jag har karaktäriserat individerna efter den typ av familj de säger sig leva i, i förhållande till hur de vuxit upp. Ett av argumenten för det var att det är viktigt att ta fasta på individernas dagliga, sociala miljö, så som de själva vill kategorisera den. Och: viktigare än vilket kön man har, eller hur gammal man är, är ju (förstås) i vilken uträkning man

har daglig tillåtelse eller möjlighet att följa sina egna preferenser. Jag gjorde en ytterligare MCA-analys, och nu för de två grupperna ensamstående respektive sammanboende/gifta. Siffrorna för den sistnämnda gruppen var inte signifikanta. Det var däremot siffrorna för de ensamstående, och de redovisas i tabell 20:

Tabell 20 Konsumtion av underhållning och kultur i stabila och rörliga grupper bland ensamstående. SOM-91 (anova/MCA)

	n	underhållning	kultur
GRAND MEAN		2.66	2.20
stabil arbetarfamilj	54	.30	- .23
rörlig nedåt	3	--	--
rörlig uppåt	27	- .07	.14
stabil tjänstemannafamilj	29	- .46	.32
ETA		.43*	.32*

* sign. på 99 procents nivå

Här ser vi samma mönster som i tabell 19, men avsevärt förstärkta, både vad beträffar underhållning och kultur. En förhandling med omgivningen försvagar alltså de sociala mönster vi kunnat se tidigare! Den som lever ensam är mer fånge i sin egen klass och sina egna klasspreferenser, medan mötet med andra löser upp strukturer. En hög andel ensamstående torde alltså ge ett mer konservativ struktur, och en hög andel sammanboende större möjlighet till uppluckring av de sociala mönstren.

5.3 Tillbaka till gå

Hittills har vi kunnat konstatera att den nya sociala variabel som konstruerats verkar kunna identifiera signifikanta smakmässiga skillnader mellan olika grupper. Dessa grupper är konstrue-

rade för att på bästa sätt fånga något som kan antas vara av stor betydelse för människor: om de primärt anser sig tillhöra arbetar- eller tjänstemannafamiljer. För att uppnå detta tvingas vi sudda ut den kanske lika betydelsefulla skillnaden mellan lägre respektive högre tjänstemannafamiljer. Följande korta avsnitt skall återinföra distinktionen. Tabell 21 visar en MCA-analys för samtliga nio ursprungsgrupper (jfr figur 1). Eftersom antalet svars personer i vissa grupper är extremt lågt, kan vi koncentrera oss på skillnaderna mellan de tre sista grupperna, mellan högre tjänstemän med olika ursprung.

Tabell 21 Konsumtion av underhållning och kultur i nio grupper med olika uppväxtfamiljer och egna familjer under kontroll för ålder. SOM-91 (anova/MCA)

	n	underhållning	kultur
GRAND MEAN		2.64	2.10
UPPVÄXTFAMILJ			
EGEN FAMILJ			
arbetare	252	.18	-.06
låg tj-man	(10)	(.01)	(.08)
hög tj-man	(2)	(.23)	(-.28)
arbetare	122	.03	-.10
låg tj-man	54	-.05	.12
hög tj-man	(5)	(-.47)	(-.12)
arbetare	36	-.30	.21
låg tj-man	32	-.52	.25
hög tj-man	25	-.68	.27
ETA		.38*	.18**

* sign. på 99 procents nivå

** sign. på 95 procents nivå

De svars personer som utgör de tre sista grupperna har det gemensamt att alla anser sig leva i högre tjänstemanna- eller akademikerfamiljer. Däremot har de mycket skilda bakgrunder: de kommer från arbetarfamiljer och från lägre respektive högre tjänstemannafamiljer. I konsumtion av underhållningsprogram i TV skiljer de sig åt så till vida att de som vuxit upp i akademikerfamiljer ser minst, och de som vuxit upp i arbetarfamiljer ser mest. Däremel-

lan återfinns de som vuxit upp i lägre tjänstemannafamiljer. Kulturkonsumtionen är mer likartad, här framstår de högre tjänstemännen som en mer homogen grupp. Den stabila arbetarklassen är befinner sig smakmässigt långt från akademikerfamiljerna.

Cultures are not found, they are created socially. The family - variously constituted and culturally differentiated - is the interpersonal context in which much of this construction takes place, characteristically influenced by external and historical conditions (for instance, level of modernity, environmental factors, traditional values inherent in central considerations such as religion) and by idiosyncratic patterns of communication at home, including especially uses of language, styles of interpersonal interaction, and uses of mass media (Lull, 1988:9).

Audience members are family members, too, and their identities, interests, and roles are articulated, acted upon, and played out in routine activity at home (Lull, 1988:237).

Det vi kallar kulturella eller sociala strukturer utgörs ytterst av enskilda människors handlingar. Det är i det dagliga, vanemässiga användandet av massmedier som mediernas betydelse skapas. Och den betydelsen påverkas av den omgivning den har. I det här arbetet har vi kunnat se hur valet att se eller inte se kultur respektive underhållningsprogram på TV till viss del bestäms av vilket samhällsklass man tillhör, men att man samtidigt är färgad av vilket ursprung man har.

Som väntat kunde vi se extremgrupperna inta extrempositioner, de som skiljer sig mest är de som har stabil klasstillhörighet i arbetar- respektive tjänstemannamiljö. När det kommer till de två mellangrupperna är inte läget lika klart. Den ena, den jag kallat rörlig nedåt, var egentligen för liten för att meningsfullt kunna analyseras. Den andra, de rörliga uppåt, visade ett beteende som inte riktigt kunde förutsägas. De visar vanor som mest överensstämmer med den stabila arbetarklassen. Med andra ord kan man säga att medievanorna visat sig trögare än vad jag trott. Om vanor allmänt kan tänkas befinna sig någonstans på ett kontinuum mellan ytliga och djupa, så har vi här kunnat iakttaga hur medievanor inte förändras över en natt, eller en generation.

För de högre tjänstemännens del (jfr tabell 20), kunde vi se hur samtliga, oavsett ursprung, hade samma kulturkonsumtion, men hur konsumtionen av underhållningsprogram varierade med ursprungsklass. Detta tyder på att det är lättare att tillägna sig nya vanor än att göra sig av med gamla, att trögheten hos de sociala vanorna gör att stora delar av den högre tjänstemannaklassen också tar del stora delar av TV:s underhållningsprogram, någonting som är mindre sannolikt för den "gamla" tjänstemannaklassen. I förlängningen betyder det att med ytterligare expansion av tjänstemannaklassen kommer uppluckringen av den tidigare kulturella skiktningen att fortsätta. Det kommer i än högre grad att bli möjligt att ta till sig olika mönster från olika håll, att göra "både ock" snarare än "antingen eller".

Litteratur

- Bennulf, Martin (1991) 'Samhälle opinion massmedia 1989 - metod och genomförande', sid. 131-142 i S. Holmberg och L. Weibull (red.) **Medier och opinioner**. SOM-rapport nr. 5. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Björkqvist, Karin (1988) 'Metodredovisning' sid. 63-77 i S. Holmberg och L. Weibull (red.) **SOM-undersökningen 1987**. SOM-rapport nr. 2. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Björkqvist, Karin (1989) **SOM-undersökningen 1988. Metod frågeförmulär kodbok**. SOM-rapport nr. 3. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Bourdieu, Pierre (1986) 'Distinktionen', sid. 237-304 i **Kultursociologiska texter**. Stockholm: Salamander.
- Erikson, Robert och Karin Widerberg (1988) 'Vardagslivets strukturering - klass och kön', sid. 315-348 i U. Himmelstrand och G. Svensson (red.) **Sverige - vardag och struktur**. Stockholm: Norstedts.
- Flodin, Bertil (1986) **TV och yrkesförväntan**. Mediapanel rapport nr. 34. Lund: Studentlitteratur.
- Gans, Herbert J. (1974) **Popular Culture and High Culture. An Analysis and Evaluation of Taste**. New York: Basic Books.
- Gilljam, Mikael, Sören Holmberg och Martin Bennulf (1991) **Valundersökning 1988. Teknisk rapport**. Valundersökningar rapport 13. Stockholm: Statistiska centralbyrån och statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Jarlbro, Gunilla (1988) **Familj, massmedier och politik**. Mediapanel rapport nr. 35. Stockholm: Almqvist&Wiksell International.
- Jarlbro, Gunilla och Ulf Dahlquist (1991) **Mot alla odds. En longitudinell studie av ungdomars sociala mobilitet**. Forskningsrapporter i kommunikationssociologi. Rapport nr. 30. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Kratz, Charlotta (1991) 'Metod, genomförande, tillförlitlighet', sid. 119-133 i L. Weibull och S. Holmberg **Åsikter om massmedier och samhälle**. SOM-rapport nr. 7. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1992) 'SOM-undersökningen 1991. Genomförande och tillförlitlighet', sid. 221-235 i S. Holmberg och L. Weibull (red.) **Trendbrott?** SOM-rapport nr. 8. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lull, James (1988) 'The Family and Television in World Cultures' sid. 9-21 i J. Lull (ed.) **World Families Watch Television**. Newbury Park: Sage.
- Morley, David och Roger Silverstone (1990) 'Domestic communication - technologies and meanings' **Media Culture and Society** 2:31-55. London: Sage.
- Ohlsson, Anders (1986) **Att svara eller inte svara - det är frågan**. Rapport nr. 12. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation Göteborgs universitet.

- Ohlsson, Anders (1989) **Politiska nyheter till nytta och nöje. En studie av varför vi tar del av nyheter om politik i press, radio och TV.** Stockholm: Almqvist&Wiksell International.
- Palme, Mikael (1990) 'Personlighetsutveckling som social strategi. Den kulturella medelklassens reproduktionsstrategier' sid. 275-298 i P. Dahlén och M. Rönnerberg (red.) **Spelrum. Om lek, stil och flyt i ungdomskulturen.** Uppsala: Filmförlaget.
- Parkin, Frank (1971) **Class Inequality & Political Order.** London: Granada.
- Reimer, Bo (1987) 'SOM-undersökningen 1986: uppläggning och utfall', sid. 5-7 i S. Holmberg och L. Weibull (red.) **SOM-undersökningen 1986. Genomförande, deltagande, huvudresultat.** SOM-rapport nr. 1. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Rosengren, Anette (1991) **Två barn och eget hus. Om kvinnors och mäns världar i småsamhället.** Stockholm: Carlssons.
- Severinsson, Ronny (1990) **Tidningsläsning i nordvästra Skåne.** Arbetsrapport nr. 2. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Silverstone, Roger (1991) 'From Audiences to Consumers: The Household and the Consumption of Communication and Information Technologies', **European Journal of Communication**, 6:135-154. London: Sage.
- Weibull, Lennart (1991) 'Journalister som social grupp', sid. 35-57 i L. Weibull (red.) **Svenska journalister - ett grupporträtt.** Stockholm: Tidens förlag.

Gilljam, Mikael, Sören Holmberg och Martin Bennulf (1991)
 Valundersökning 1988. Teknisk rapport. Valundersökningar
 rapport 13. Stockholm: Statistiska centralbyrån och statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Figur A2 Yrkesgrupp och sektor

Yrkesgrupp	Sektor 1 Jordbruk	2 Produktion	3 Cirkulation	4 Reproduktion	5 Förvaltning
1) Industrierbetare	-	Industrierbetare	-	-	-
2) Övriga arbetare	Jordbruksarbetare Skogsarbetare	Guldsmed Tryckare	Affärsbiträde Chaufför Lagerarbetare	Sjukvårdsbiträde Hemsamarit	Brandman Väktare
3) Lägre tjänstemän	-	Ritbiträde	Fotograf Bilförsäljare	Undersköterska Affärsdekoratör Barnsköterska	Kontorist Kontorsbiträde Poliskonstapel Tilluppsyningsman Vaktkonstapel Plutonofficer
4) Tjänstemän i mellanställning	Förman i jordbruk Skogsvaktare	Förman Verkmästare Arbetsledare	Affärsföreståndare Handelsresande Representant	Sjuksköterska Journalist Lärare Konsulent	Tjänsteman Banktjänsteman Kansli skrivare Brandförman Kompaniofficer
5) Högre tjänstemän och storföretagare	Godsägare Agronom Jägmästare Veterinär	Direktör Chef för produktionsenhet Arkitekt	Grosshandlare Mäklare Försäkringsdirektör Sjökapten Postmästare	Läkare Rektor Professor Psykolog	Byråchef eller högre i offentlig förvaltning Kyrkoherde Revisor Advokat Kamrer Officerare
6) Småföretagare	Flskare	Hantverkare Cykelreparatör Skomakare	Åkerägare Skeppare Kafédikare Frisör Affärsinnehavare	Konstnär Författare Musiker Sjukgymnast Innehavare av bilskola	Skrivbyråinnehavare Privatdetektiv
7) Jordbrukare	Lantbrukare Minkuppfödare	-	-	-	-

Fråga 38. Vad tror Du att ett svenskt EG-medlemskap skulle innebära för utvecklingen i Sverige inom följande områden?

	Stor förbättring	Viss förbättring	Varken förbättring eller försämring	Viss försämring	Stor försämring
(549) Miljön	☐	☐	☐	☐	☐
(550) Arbetsmarknaden	☐	☐	☐	☐	☐
(551) Sociala tryggheten	☐	☐	☐	☐	☐
(552) Ekonomiska utvecklingen	☐	☐	☐	☐	☐
(553) Tilltron till svensk neutralitet	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 39. Enligt Din mening, vilken inställning har de olika politiska partierna till ett svenskt medlemskap i EG?

	Mycket positiv	Något positiv	Varken positiv eller negativ	Något negativ	Mycket negativ
(554) Vänsterpartiet	☐	☐	☐	☐	☐
(555) Folkpartiet liberalerna	☐	☐	☐	☐	☐
(556) Socialdemokraterna	☐	☐	☐	☐	☐
(557) Moderaterna	☐	☐	☐	☐	☐
(558) Centerpartiet	☐	☐	☐	☐	☐
(559) Kds - Krisdemokratiska samhällspartiet	☐	☐	☐	☐	☐
(560) Ny Demokrati	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 40. Hur stor hänsyn tror Du att regeringen tar till nedanstående grupper i frågor som rör Sveriges utrikespolitik?

	Mycket stor hänsyn	Ganska stor hänsyn	Ganska liten hänsyn	Mycket liten hänsyn
(561) Fredsrörelsen	☐	☐	☐	☐
(562) Militärledningen	☐	☐	☐	☐
(563) Näringslivet	☐	☐	☐	☐
(564) De fackliga organisationerna	☐	☐	☐	☐
(565) Journalister	☐	☐	☐	☐
(566) Socialdemokratiska partiet	☐	☐	☐	☐

Fråga 41. Gillar eller ogillar Du Israels uppträdande i Mellanösternkrisen?

(567)	☐	☐	☐	☐
	1 Gillar helt	2 Gillar delvis	3 Ogillar delvis	4 Ogillar helt

Fråga 42. Gillar eller ogillar Du den palestinska organisationen PLO:s uppträdande i Mellanösternkrisen?

(568)	☐	☐	☐	☐
	1 Gillar helt	2 Gillar delvis	3 Ogillar delvis	4 Ogillar helt

569-80 bl.

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DINA FRITIDSPRENSSEN

Fråga 43. Hur ofta har Du under de senaste 12 månaderna gjort följande saker?

	Ingen gång under året	Någon gång under året	Någon gång i veckan	Någon gång i månaden	Någon gång i kvartalet	Någon gång i veckan	Någon gång i månaden	Någon gång i kvartalet	Någon gång i veckan	Någon gång i månaden
(611) Idkat frifritstiv (skog, hav eller sjö)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(612) Sysslat med individuell motion eller idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(613) Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(614) Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(615) Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(616) Diskuterat politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(617) Besökt gudsfröjd eller religiöst möte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(618) Sysslat med trädgårdssarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(619) Sett på video	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(620) Läst veckotidningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(621) Läst direktklamm som kommit i brevlådan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(622) Spelat på tips, lotto eller V65	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(623) Gått på restaurang/bar/pub på kvällstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(624) Rest utomlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(625) Hyrt videofilm	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(626) Spelat in TV-program på video	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 44. Hur mycket brukar Du se på av följande typer av TV-program?

	Allt sett	Ganska mycket	Inu särskilt mycket	Ingen/ingetalls
(627) Underhållningsprogram	☐	☐	☐	☐
(628) Nyhetsprogram	☐	☐	☐	☐
(629) Dokumentär- och samhällsprogram	☐	☐	☐	☐
(630) Sportprogram	☐	☐	☐	☐
(631) Kulturprogram	☐	☐	☐	☐
(632) Djur- och naturprogram	☐	☐	☐	☐

Fråga 51. Hur bor Du för närvarande?
(712) 1 På långård eller ensamliggande villa på landsbygden v348
 2 I villa eller radhus i småhusområde
 3 I lägenhet i flerfamiljshus

Fråga 52. Vilket år är Du född?
(713-14) Årsl v349

Fråga 53. Är Du man eller kvinna?
(715) 1 Man v350
 2 Kvinna

Fråga 54. Är Du ensamstående eller samboende/gift?
(716) 1 Ensamstående v351
 2 Samboende/gift

Fråga 55. Vilken skolutbildning har Du? Sätt ett kryss i rutan framför det alternativ Du anser stämma bäst in på Dig. Om Du ännu inte avslutat Din utbildning, markera då den typ av skola Du just nu går i.
(717-18)

☐ 01 Folkskola	☐ 07 Minsttreårigt gymnasium
☐ 02 Enhetskola	☐ 08 Flickskola/realexamen
☐ 03 Grundskola	☐ 09 Folkhögskola
☐ 04 Yrkeskola	☐ 10 Studentexamen
☐ 05 Tvåårigt gymnasium	☐ 11 Högskola/universitet
☐ 06 Fackskola	

Fråga 56. Vilken av de här grupperna tillhör Du för närvarande?
(719)

☐ 1 Företagsarbetande	
☐ 2 Har beredskapsarbete	
☐ 3 Genomgår arbetsmarknadsutbildning	v353
☐ 4 Arbetslös	
☐ 5 Ålderspensionär	
☐ 6 Förtidspensionär	
☐ 7 Hemarbetande	
☐ 8 Studerande	

Fråga 57. Vilket yrke har/hade Du?
(720) 1 v354 YRKE
(Yrke/sysselsättning)
 2 Har aldrig yrkesarbetat (om Du aldrig yrkesarbetat, gå vidare till fråga 62!)

Fråga 58. Arbetar/arbetade Du hel- eller deltid?
(721) 1 Heltid v355
 2 Deltid

Fråga 59. Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?
(722-23)

☐ 01 Tjänsteman	
☐ 02 Tjänsteman med arbetsledande funktion	
☐ 03 Tjänsteman med företagsledande funktion	
☐ 04 Arbetare	
☐ 05 Arbetare med arbetsledande funktion	v356
☐ 06 Egenanställd arbetare	
☐ 07 Jordbrukare: ingen anställd	
☐ 08 Jordbrukare: en eller flera anställda	
☐ 09 Företagare: ingen anställd	
☐ 10 Företagare: 1-9 anställda	
☐ 11 Företagare: 10 eller fler anställda	

Fråga 60. Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?
(724) 1 Statlig v357
 2 Kommunal (även landstingskommunal)
 3 Privat

Fråga 61. Är Du medlem i någon fackförening?
(725) 1 Ja, LO-förbund v358
 2 Ja, TCO-förbund
 3 Ja, SACO/SR-förbund
 4 Nej

Fråga 62. Hur många personer ingår det i Ditt hushåll (räkna med Dig själv)?

(726) Svar:personer

Hur många av dem är under 16 år?

V359-V360

(727) Svar:personer

Fråga 63. Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i Ditt hushåll före skatt. (Pension och studiemedel skall också räknas in i den ungefärliga årsinkomsten)

- (728-29)
☐	01	120.000 eller mindre
☐	02	121.000 - 150.000
☐	03	151.000 - 180.000
☐	04	181.000 - 210.000
☐	05	211.000 - 240.000
☐	06	241.000 - 270.000
☐	07	271.000 - 300.000
☐	08	301.000 - 330.000
☐	09	över 330.000

V361

Fråga 64. Om Du skulle beskriva Din nuvarande familj och den familj Du växte upp i, vilken av nedanstående kategorier stämmer då bäst?

- (730)
☐	1	Arbetsfamilj	(731)	☐	1	Arbetsfamilj
☐	2	Jordbrukarfamilj		☐	2	Jordbrukarfamilj
☐	3	Tjänstemannafamilj		☐	3	Tjänstemannafamilj
☐	4	Högre tjänstemanna-
akademikerfamilj	V362-V363	☐	4	Högre tjänstemanna-
akademikerfamilj
☐	5	Egen företagare		☐	5	Egen företagare

Fråga 65. Vilken av följande utrustning har Du för närvarande tillgång till i Ditt hushåll?

- (732) Text-TV
- (733) Video
- (734) Kabel-TV
- (735) Parabol-antenn
- (736) Persondator
- (737) CD-spelare (Compact Disc)
- (738) Videokamera
- (739) Bil, märke och modell..... Årsmodell.....

V364-V371

BIL1 BIL2 BIL3

Fråga 66. Om Du jämför Din ekonomiska situation med hur den var för ett år sedan, har den:

- (740)
☐	1	Förbättrats	
☐	2	Förblivit ungefär densamma	V372
☐	3	Försämrats	

Fråga 67. Hur har enligt Din mening den svenska ekonomin förändrats under det senaste året? Har den:

- (741)
☐	1	Förbättrats	
☐	2	Förblivit ungefär densamma	V373
☐	3	Försämrats	

Fråga 68. Vilket parti röstade Du på i riksdagsvalet 1991?

- (742-43)
☐	01	Vänsterpartiet	
☐	02	Socialdemokraterna	
☐	03	Centerpartiet	V374
☐	04	Folkpartiet liberalerna	
☐	05	Moderata samlingspartiet	
☐	06	Kds- Kristdemokratiska samhällspartiet	
☐	07	Miljöpartiet de gröna	
☐	08	Ny Demokrati	
☐	09	Annat parti (v. g. ange vilket).....	
☐	10	Röstade blankt	
☐	11	Röstade ej	
☐	12	Ej röstberättigad 1991	

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

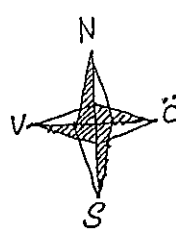
Vi är medvetna om att det kan ta tagit tid för Dig att svara på alla frågor. Du kanske också har tyckt att några av dem har varit besvärliga att svara på. Vi är därför tack-samma för att få Dina synpunkter på formuläret och frågornas utformning.

- V375 Jag tyckte inte det var några större problem att svara
- V376 Jag tyckte att frågorna nummer var svåra att svara på.

Andra synpunkter på undersökningen.....

Palme, Mikael (1990) 'Personlighetsutveckling som social strategi. Den kulturella medelklassens reproduktionsstrategier' sid. 275-298 i P. Dahlén och M. Rönnerberg (red.) *Spelrum. Om lek, stil och flyt i ungdomskulturen*. Uppsala: Filmförlaget.

gym betyg 4, 1-4, 5	gym betyg 3, 5-4, 0
<p>gym betyg 4, 1-4, 5</p> <p>för klasser - el högst lärsare</p> <p>forbolls</p> <p>sportslidor +</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p>	<p>gym betyg 3, 5-4, 0</p> <p>för arbete</p> <p>25-29 år för folkskola</p> <p>konvux</p> <p>25-29 år för folkskola</p> <p>konvux</p> <p>25-29 år för folkskola</p> <p>konvux</p>
<p>gift</p> <p>country musik</p> <p>för tekniker</p> <p>för tjejm på mellanniva nationssymfoni lokal musik</p> <p>ledarsidor - workout</p> <p>Dagens Nyheter</p> <p>Östlunds 60-talareck</p> <p>sländring</p> <p>sportslidor - för gym el univ lärsare tv-slidor</p> <p>filmstudio</p> <p>konstgalleri</p> <p>Dramaten</p> <p>koncert med klassisk musik</p>	<p>ekonomislidor - interpellation efter 19 år</p> <p>de svenska eleverna flykten från Sverige svenska visor i skolorna blues anslutningslidor film - för mat korv-raggare-kritik</p> <p>teaterverksamhet för ungdomsgruppen</p> <p>publik</p> <p>läsarklubben annat musik</p> <p>kursböcker</p> <p>Folkets Bio elever med arbetar-bakgrund misstänks i skolan bort med alla betyg i grundskolan</p> <p>Folkets Bio från andra länder modern jazz stadsteatern teaterkritik FI kultursidan Ameriky</p> <p>träd jazz lokal med jazzmusik</p> <p>sving P2 som 1800-tal musik</p> <p>för kulturverksamhet</p>
<p>gym betyg 4, 1-4, 5</p> <p>för klasser - el högst lärsare</p> <p>forbolls</p> <p>sportslidor +</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p> <p>22-24 år Radio stycke- sportevenemang kultursidan - studier i 8 klasser Stockholm träning kultursidan - på lyfter i 8 klasser Stockholm teaterkritik - bakgrundskolor</p>	<p>ekonomislidor - interpellation efter 19 år</p> <p>de svenska eleverna flykten från Sverige svenska visor i skolorna blues anslutningslidor film - för mat korv-raggare-kritik</p> <p>teaterverksamhet för ungdomsgruppen</p> <p>publik</p> <p>läsarklubben annat musik</p> <p>kursböcker</p> <p>Folkets Bio elever med arbetar-bakgrund misstänks i skolan bort med alla betyg i grundskolan</p> <p>Folkets Bio från andra länder modern jazz stadsteatern teaterkritik FI kultursidan Ameriky</p> <p>träd jazz lokal med jazzmusik</p> <p>sving P2 som 1800-tal musik</p> <p>för kulturverksamhet</p>

Graf 1. Ett socialt minuniversum, bestående av 364 studerande på fyra utbildningar i Stockholm. Den första, horisontella axeln ställer kulturens studenter (Journalisthögskolan, kulturvetarlinjen) mot ekonomins (Handelshögskolan, ekonomilinjen på universitetet). Den andra, vertikala axeln kan tolkas så att den polariserar eliterna (Journalisthögskolan, Handelshögskolan) och icke-eliterna (kulturvetarlinjen, ekonomilinjen).

PUBLIKATIONER FRÅN INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION

Från och med 1 juli 1990 publiceras tre serier av avhandlingar och rapporter vid Institutionen för journalistik och masskommunikation:

- 1. Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation.**
- 2. Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation.**
- 3. Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation.**

Redaktör för de tre serierna är professor Lennart Weibull. De två serierna *Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation* och *Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation* säljs genom avdelningens försorg. Beställningar kan ske på den talong som finns efter publikationsförteckningen.

Fram till den 1 juli 1990 utgavs rapporterna istället vid Avdelningen för Masskommunikation och hade följande namn: *Göteborgsstudier i masskommunikation*, *Rapporter från Avdelningen för masskommunikation* och *Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation*.

Skrifter utgivna efter den 1 juli 1990:

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation

1. Robert Burnett (1990) *Concentration and Diversity in the International Phonogram Industry*
2. Roger Wallis (1991) *Internationalisation, Localisation & Integration*
Pris: 200 kronor.

Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation

1. Emanuelsson, Eva & Karlsson, Kristina (1991) *Informatörer inför 90-talet*.
Pris: 90 kronor
2. Wallin, Ulf (1991) *Bilden av EG*
Pris: 120 kronor
3. Wallin, Ulf (1992) *EG - Hot eller löfte? Argument i dagspress, radio och TV för och emot svenskt EG-medlemskap*.
Pris: 100 kronor

Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation

1. Ronny Severinsson (1990) *Massmedier, allmänhet och flyktingfrågor i Sverige och Sjöbo. En fallstudie på Sjöbo*
Pris 60 kronor.
2. Ronny Severinsson (1990) *Tidningsläsning i Nordvästra Skåne*
Pris 60 kronor.
3. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presentation av en läsarundersökning*
Pris 60 kronor.
4. Bo Reimer (1990) *Kulturdiskussioner – Inlägg i tre eviga debatter*
Pris: 60 kronor
5. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i Jönköping. En presentation av en läsarundersökning*
Pris: 60 kronor
6. Charlotta Kratz (1991) *Verklighetsval och kapital. En studie av det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stockholmstidningar utanför Stockholm*
Pris: 60 kronor
7. Deanna Hultman (1991) *Dynamisk public relations. En explorativ studie av public relations i fyra företag*
Pris: 60 kronor
8. Admassu Tassew (1991) *Public service broadcasting concept and practice: a preliminary overview of the ideals and some swedish experience*
Pris: 60 kronor
9. Ronny Severinsson (1991) *Tidningsvanor i Gästrikland 1989. Presentation av en läsarundersökning*
Pris: 60 kronor
10. Lennart Weibull (1991) *Publik och medier i samspel. En analys gjord för MedieSverige 1991*
Pris: 60 kronor
11. Monica Löfgren (1991) *Massmediernas räckvidd 1979 - 1990*
Pris: 60 kronor
12. Lennart Weibull (1991) *Masskommunikation som ämnesområde. Ett försök till empirisk bestämning*
Pris: 60 kronor
13. Charlotta Kratz (1991) *Tidningsläsning i Södra Halland 1990, jämförelser med situationen 1984*
Pris: 60 kronor

- 14 Margareta Melin (1991) *Från kulturteori till journalistkultur. En litteraturöversikt över diskussionerna kring kulturbegreppet*
Pris: 60 kronor
- 15 Charlotta Kratz (1991) *Från icke-läsare till allätare. Fyra läsartyper i Stockholm och i landsorten*
Pris: 60 kronor
- 16 Kent Asp (1992) *Partiskheten i Sveriges Radios och TV4:s nyhetsprogram under 1991 års valrörelse*
Pris: 60 kronor
- 17 Ronny Severinsson (1992) *Med eller utan prenumeration i Eskilstuna och Katrineholm - Presentation av en läsarundersökning från hösten 1990*
Pris: 60 kronor
- 18 Karin Björkqvist-Hellingwerf (1992) *MEDIEBAROMETERN 1979-1991*
Pris: 60 kronor
- 19 Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Dagspress och medievanor. En analys av läsvanestudien 1991*
Pris: 60 kronor
20. Lennart Weibull och Karl Erik Rosengren (1992) *Swedes' view of the world. A Descriptive Report from the First Two BALTICOM Surveys*
Pris: 60 kronor
- 21 Monica Löfgren-Nilsson (1992) *Kvinnligt, manligt, journalistiskt - journalisters syn på nyhetsvärdering*
Pris: 60 kronor
22. Monika Djerf-Pierre (1992) *A Toaster With Pictures. The Evolution of American Broadcasting 1921-1991*
Pris: 60 kronor
23. Charlotta Kratz (1992) *En fråga om smak. Om stabila och rörliga gruppers kulturella preferenser*
Pris: 60 kronor.

Skrifter utgivna före den 1 juli 1990:

Göteborgsstudier i masskommunikation

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige.*
Stockholm: Liber.
2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje.*
Almqvist & Wiksell International, Stockholm.
3. Lennart Weibull, Karin Björkqvist (1989) *Dagspressen och dess läsare.*
Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Rapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) *Dagspress och etermedier i Sverige 1979-1983*.(slut)
2. Jan Strid och Lennart Weibull (1984) *Läsvanor och Läsiintressen 1979-1983*. (slut)
3. Ingela Strid och Lennart Weibull (1984) *Annonsbladsläsning i Sverige*.
Pris: 35 kr.
4. Ronny Severinsson (1985) *Publiken möter kabel-TV*. (slut)
5. Lennart Weibull (1985) *Närradiolyssnandet i Stockholm 1984*. (slut)
6. Bo Reimer och Lennart Weibull (1985) *Dagspress på arbetsplatsen*.
Pris: 35 kr.
7. *Informatörer i Sverige: Arbetsmarknad Framtidsutsikter* (1986) Utdrag ur utredningen om informationsutbildning i Sverige (UHÄ-rapport 1985:13)
8. Ingela Strid och Lennart Weibull (1986) *Mediesverige 1986*.
Pris: 45 kr.
9. Bo Reimer (1986) *Läsaren och tidningen*.
Pris: 55 kr.
10. Rutger Lindahl (1986) *Nyheten om mordet på Olof Palme*.
Pris: 40 kr.
11. Monika Djerf (1986) *Funktioner hos kabel-TV*.
Pris: 55 kr.
12. Anders Ohlsson (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*.
Pris: 55 kr.
13. Ronny Severinsson (1987) *Den nya medieframtiden --TV via satellit och kabel*.
Pris: 50 kr.
14. Ingela Strid och Lennart Weibull (1988) *Mediesverige 1988*.
Pris: 95 kr.
15. Ronny Severinsson (1989) *Agerande och utveckling inom dagspressen i Västergötland*.
Pris: 100 kr.

Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) TRENDER I MASSMEDIEANVÄNDNINGEN
Pris: 60 kr.
2. Bo Reimer (1985) TIDNINGSLÄSNING I SÖDRA HALLAND
Pris: 60 kr.
3. Lennart Weibull (1985) LÄSVANOR FÖR SVENSK MORGONPRESS
1979-1984.
Pris: 60 kr.
4. Ingela Strid, Lennart Weibull (1985) SPORT I MEDIERNA.
Pris: 60 kr.
5. Lennart Weibull (1985) MASSKOMMUNIKATIONEN I SVERIGE.
Några reflektioner om läget 1985.
Pris: 60 kr.
6. Karl Erik Rosengren, Bo Reimer (1985) INTERNALISERAD KULTUR. Ett
forskningsprogram om värden, individer och massmedier.
Pris: 60 kr.
7. Robert Burnett, Peter Esaiasson, Bo Reimer (1985) MILESTONES IN MASS
COMMUNICATION RESEARCH: MEDIA EFFECTS. A REVIEW ESSAY.
Pris: 60 kr.
8. Bo Reimer (1985) VALUES AND THE CHOICE OF MEASUREMENT
TECHNIQUE. The Rating and Ranking of Postmaterialism.
Pris: 60 kr.
9. Lennart Weibull (1986) PRESS, RADIO, TV OCH NYA MEDIER I JAPAN.
Pris: 60 kr.
10. NYHETSSPRIDNINGEN OM MORDET PÅ STATSMINISTER OLOF
PALME. En sammanställning av Statistiska Centralbyråns intervjuundersökning
2-4 mars 1986.
Pris: 60 kr.
11. Rune Hedberg och Lennart Weibull (1986) KASSETTIDNINGSLÄSNING
PÅ GOTLAND.
Pris: 60 kr.
12. Lennart Weibull (1986) MASSMEDIERNAS FRAMTIDA UTVECKLING.
Pris: 60 kr.
13. Ronny Severinsson (1986) TIDNINGSLÄSNING I SÖDERMANLAND.
Pris: 60 kr.

14. Maria Elliot, Bo Reimer och Lennart Weibull (1986)
TIDNINGSLÄSNING I KALMAR LÄN.
Pris: 60 kr.
15. Lennart Weibull, Dagspresskollegiet (1986).LÄSVANOR 1986.
Pris: 60 kr.
16. Bo Reimer och Karl Erik Rosengren (1986). MAPS OF CULTURE: MACRO
AND MICRO.
Pris: 60 kr.
17. Maria Elliot (1986). ALLMÄNHETENS SYN PÅ MASSMEDIERNAS
TROVÄRDIGHET.
Pris: 60 kr.
18. Lennart Weibull (1986) TENDENSER I SVENSK DAGSTIDNINGSLÄSNING.
Pris: 60 kr.
19. Bo Reimer (1986) SOCIAL SPACE AND THE STRUCTURING OF
COMMUNICATION PROCESSES.
Pris: 60 kr.
20. Lennart Weibull och Ronny Severinsson (1987) ACTIONS AND REACTIONS -
THE NORDIC COUNTRIES IN AGE OF SATELLITE BROADCASTING.
Pris: 60 kr.
21. Lennart Weibull (1987) MASSMEDIERNAS RÄCKVIDD 1985/86.
Pris: 60 kr.
22. Ronny Severinsson (1987) DAGSPRESSUTVECKLINGEN I
VÄSTERGÖTLAND 1950-1985.
Pris: 60 kr.
23. Keith Roe (1987) THE SWEDISH MORAL PANIC OVER VIDEO 1980-84.
Pris: 60 kr.
24. Bo Reimer (1987) DAGENS NYHETER I VÄSTRA SVERIGE.
Pris: 60 kr.
25. Ann-Marie Hellerström (1987) LOKAL-TV- ETT REELLT ALTERNATIV
TILL SATELLIT-TV.
Pris: 60 kr.
26. Ronny Severinsson (1987) SKARABORGSPPRESSENS INNEHÅLL 1950-
1985.
Pris: 60 kr.
27. Ronny Severinsson (1987) TIDNINGSLÄSNING I ESSUNGA,
GÖTENE OCH VARA.
Pris: 60 kr.

28. Karin Björkqvist (1988) TIDNINGSLÄSNING I GÄSTRIKLAND
- presentation av en läsarundersökning.
Pris: 60 kr.
29. Bo Reimer (1988) READING POSTMATERIALISM
Pris: 60 kr.
30. Lennart Weibull (1988) PUBLICISTISK SED. Ett forskningsprogram om ett regelsystem och dess betydelse för svensk journalistik.
Pris: 60 kr.
31. Magnus Anshelm och Lennart Weibull (1988) LÄSVANESTUDIEN 1986.
Huvudresultat och metodjämförelse.
Pris: 60 kr.
32. Magnus Anshelm (1988) SVERIGE - NU - SOM 86 - en jämförelse av två undersökningar.
Pris: 60 kr.
33. Rutger Lindahl och Lennart Weibull (1988) PALME I AMERIKANSKA ÖGON. En studie av den amerikanska pressens behandling av nyheten om mordet på statsminister Olof Palme 1986.
Pris: 60 kr.
34. Magnus Anshelm (1988) MASSMEDIERNAS RÄCKVIDD 1986/87 - en analys av Mediebarometern.
Pris: 60 kr.
35. Ingela Strid (1988) SVENSKA FOLKETS INTRESSEN 1973-1982
En sekundärbearbetning av Testologens mätningar av intressen.
Pris: 60 kr.
36. Anders Ohlsson och Keith Roe (1988) MÅTT PÅ MÄTNING - En förundersökning av fördelningssegenskaper och stabilitet hos linje- och kategoribaserade mått.
Pris: 60 kr.
37. Britt Börjesson (1988) BROTT OCH PUBLICITET
Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet.
Pris: 60 kr.
38. Lennart Weibull (1988) RAPPORT FRÅN KONTAKTRESA TILL URUGUAY 10-22 april 1988. under 1900-talet.
Pris: 60 kr.
39. Gunilla Jarlbro (1988) EN KVALITATIV STUDIE AV HUR MÄNNISKOR UPPLEVER TIDNINGSSINNEHÅLL.
Pris: 60 kr.

40. Monica Löfgren (1988) KABEL-TV I GÖTEBORG
Pris: 60 kr.
41. Lennart Weibull (1988) LOKAL-TV VIA KABEL
Synen på en ny kanal bland andra medier
Pris: 60 kr.
42. Karin Björkqvist (1988) TIDNINGSLÄSNING I VÄRMLAND
Presentation av en läsarundersökning från våren 1977.
Pris: 60 kr.
43. Keith Roe (1988) ADOLESCENTS' VCR USE: HOW AND WHY
Pris: 60 kr.
44. Monika Djerf (1989) FINNS DET FUNKTIONSDIMENSIONER
I MEDIEANVÄNDNINGEN? - En faktoranalys.
Pris: 60 kr.
45. Karin Björkqvist (1989) DET POLITISKA TIDNINGSSVALET
Pris: 60 kr.
46. Magnus Anshelm och Jan Strid (1989) LÄSVANOR OCH LÄSINTRESSEN
Pris: 60 kr.
47. Monika Djerf (1989) MASSMEDIER OCH BESLUTSFATTARE:
EN LITTERATURSTUDIE
Pris: 60 kr.
48. Britt Börjesson (1989) PRESSENS SJÄLVSANERING
Ett regelsystems framväxt
Pris: 60 kr
49. Magnus Anshelm (1989) MEDIEBAROMETERN Resultat från 1988/99
Pris: 60 kr
50. Lennart Weibull (1989) RAPPORT FRÅN EN ANDRA KONTAKTRESA TILL
URUGUAY. Om massmedier, utbildning och forskning i social kommunikation
samt Institutode Comunicacion y Desarrollo.
Pris: 60 kr
51. Monica Löfgren (1989) TVÅ STATSRÅDS FALL I PRESSEN
Pris: 60 kr.
52. Monica Löfgren (1989) NYHETSTIDNINGEN 8 SIDOR -
innehåll, spridning och läsning
Pris: 60 kr.
53. Keith Roe (1989) NOTES ON THE CONCEPT OF AGGRESSION
AND ITS (MIS) USE IN MEDIA RESEARCH
Pris: 60 kr.
54. Charlotta Kratz (1989) TIDNINGSLÄSNING I KALMAR OCH PÅ ÖLAND

Pris: 60 kr.

55. Catharina Kisch och Mikael Stoltz (1989)
CITY 103 OCH DESS LYSSNARE - en undersökning om lyssnandet på
Svenska Arbetsgivareföreningens närradiostation i Göteborg
Pris: 60 kr.
56. Karin Björkqvist (1990)
MEDIEBAROMETERN UNDER ÅTTIOTALET
Pris: 60 kr.
57. Roger Wallis (1990) MUSIC, MUSIC EVERYWHERE, AND
SO MUCH OF IT THE SAME..
Pris: 60 kr.
58. Charlotta Lekvall och Patrik Vult von Steyern
CITY 103 OCH TRE LIVSSTILAR
Pris: 60 kr.
59. Margareta Melin (1990) KOMMUNAKTUELLT - studier
av tidningens spridning och abonnenternas läsvanor
Pris: 60 kr.
60. Maria Elliot (1990) FÖRTROENDET FÖR MEDIERNA
Pris: 60 kr.
61. Keith Roe (1990) NEVER HAS SO MUCH BEEN WRITTEN BY
SO MANY ABOUT SO FEW, OR, WHY YOUTH RESEARCH?
Pris: 60 kr.

BESTÄLLNINGAR

Till institutionen för journalistik och masskommunikation
Sprängkullsgatan 21
411 23 GÖTEBORG
tel. 031 - 63 10 00

Undertecknad beställer härmed följande skrifter från Institutionen för journalistik och masskommunikation:

Rapporter:

<i>Titel</i>	<i>Författare</i>	<i>Nummer</i>
.....		
.....		
.....		

Arbetsrapporter:

<i>Titel</i>	<i>Författare</i>	<i>Nummer</i>
.....		
.....		
.....		

Namn:.....

Adress:
